

Ne a kukába dobja!

Lomtalanítás idején szokás szerint halomban állnak az utcán tönkrement, elavult vagy éppen megunt televíziók, számítógép-alkatrészek, mobiltelefonok, egyéb háztartási berendezések – várva az elszállításra, jobb esetben új tulajdonosokra, holott az önkormányzatok többsége a lomtalanítási felhívás során kitér többek között az elektronikai hulladék kihelyezésének tilalmára és felhívja a lakosság figyelmét, hogy elektronikai cikket a gyártónál, kereskedőnél van lehetőségük leadni.

Egyre több gyártó igyekszik termékeit a jogszabályi előírások betartásán túl is környezetbarát anyagok felhasználásával előállítani, ennek ellenére még mindig számos egészségre és természetre káros anyag található azokban. Ha a berendezéseket idejük lejártával nem szakszerűen dolgozzák fel, hanem a kukába dobják, akkor a bennük található veszélyes anyagok a szokásos égetés vagy a csapadékvíz hatására nagy eséllyel kerülnek ki a környezetbe, onnan pedig a tápláléklánc útján gyakran az emberi szervezetbe.

Korábban az egyik leggyakoribb szennyező anyag az ólom volt, amellyel például a ma már kihalófélben lévő katódsugárcsöves monitorok sugárzását csillapították, illetve forrasztási segédanyagként is előszeretettel alkalmazták. Az ólomszármarékok vesekárosodást okozhatnak, továbbá a fiatalok szellemi fejlődését hátráltathatják. További sűrűn használt mérgező anyagok a cink-, foszfor-, berillium- és bári-

umvegyületek, valamint a dioxin. Közülük nem egy rákkeltő.

Szigorodó szabályozás

A problémát nemzetközi szinten felismerve az elmúlt években törvényi szigorításokkal igyekeztek elejét venni a káros anyagok felhasználásának. Egy 2003-ban érvénybe lépett európai uniós direktíva (2002/95/EC) értelmében 2006. július 1. után hazánkban már nem kerülhet piacra olyan elektronikai berendezés, amely fokozottan veszélyes fémeket és műanyagokat tartalmaz. A Greenpeace környezetvédő szervezet rendszeresen készít jelentéseket, amelyekben rangsorolja a gyártókat a törvényi előírásoknak és saját vállalásaiknak való megfelelésük szerint, és a nyilvánosság erejével elmarasztalja a rosszul teljesítőket.

A kötelező begyűjtésre és újrahasznosításra is születnek jogszabályok. Magyarországon 2005. augusztus 13-ától a gyártóknak kötelességük az általuk gyártott vagy forgalomba hozott elektro-

mos berendezésből származó hulladékot begyűjteni, és gondoskodni annak hasznosításáról, valamint új háztartási elektromos berendezés értékesítésekor a kereskedő köteles a felhasználó által felajánlott, az értékesített berendezéssel azonos mennyiségű, és azonos elsődleges használati célú használt berendezést átvenni.

Az elektromos és elektronikai berendezések hulladékainak visszavételéről szóló 264/2004. számú kormányrendelet kimondja továbbá, hogy a gyártó köteles a kereskedőt, illetve a felhasználókat az elektromos berendezésre vonatkozó visszavételi és begyűjtési kötelezettségéről tájékoztatni. A gyártók a hulladék begyűjtését és hasznosítását kiadhatják arra szakosodott és engedéllyel rendelkező cégeknek.

A számítástechnikai és szórakoztató elektronikai termékek esetén 2006-tól előírt kötelező újrahasznosítási arány átlagosan mintegy 75 százalék (termékkategóriánként változik). A szabályozás szerint 2009. január első napjától kezdve hazánkban 40 000 tonna a háztartásokból évente minimálisan begyűjtendő e-hulladék mennyisége.

Pénz beszél

A piaci versenyből adódó költségcsökkentési megfontolások okán a vállalatok folyamatosan keresik a kiskapukat, ezzel megnehezítve a jogalkotók dolgát. A fejlett országok elektronikai cégei sokszor adományként küldenek használhatatlan eszközöket a harmadik világbeli országoknak. Így jó színben tüntetik fel magukat és az ártalmatlanítás költségei alól is mentesülnek. Emellett amerikai

és európai országok gyakran Kínába, Pakisztánba és Indiába szállítják a hulladékot, töredékére csökkentve kapcsolódó költségeiket. A helyi szegények megélhetési forrásnak tekintik az elektronikai hulladékot. Miután kinyerték a számukra hasznosítható összetevőket, összetörik és általában nyílt téren égetik el azokat anélkül, hogy tisztában lennének vele milyen mértékű szennyező vegyületet juttatnak a környezetükbe, illetve ismernék annak hosszú távon az egészségre és a természetre gyakorolt hatásait – erről nem igen kapnak tájékoztatást a megbízóiktól.

Válaszképpen az Európai Unió megtiltotta bizonyos veszélyes hulladékok kivételét azon országokba, amelyek nem tagjai a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezetnek (OECD).

Mit lehet tenni az e-hulladékkal?

Az elhasználandó elektromos és elektronikai berendezéseket – az elemekhez hasonlóan – tilos belekeverni a háztartási szemétkébe. Ezeket egyfelől a vásárlás helyén adhatják le – az első hazai forgalomba hozónak kötelessége visszavenni. A nagyobb áruházak, hipermarketek (például Tesco, Auchan, Media Markt) többnyire díjmentesen átveszik a más forrásból származó készülékeket is, és ehhez újabb vásárlása sem szükséges. Továbbá a települési önkormányzatok által üzemeltetett hulladékgyűjtő udvarokban (*nem mindenhol létezik ilyen*) is leadhatók a készülékek. Az önkormányzatoknak jogszabályi kötelezettségük valamilyen módon gondoskodni az elektronikus hulladék összegyűjtéséről, de a szerepük jellemzően köz-

A hatóság és az önkormányzatok szerepe

Magyarországon az Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség hatáskörébe tartozik az elektronikus hulladék gyűjtésével kapcsolatos ügyintézés. Nyilvánartítja az e tevékenységgel foglalkozó cégeket, továbbá nyilvános, a honlapjáról is elérhető statisztikákat vezet, ellenőrzi a gyártókat és forgalmazókat.

Az önkormányzatok egyfelől a már említett hulladékgyűjtő udvarok létrehozásával járulhatnak hozzá az elektronikus eszközök környezetbarát feldolgozásához. Az elszállításban és a szakszerű ártalmatlanításban e-hulladék feldolgozására szakosodott cégek százainak szolgáltatását vehetik igénybe. Ezek a cégek gondoskodnak az e-hulladék elszállításáról – legyen szó akár hulladékgyűjtő udvarról, vagy elektronikai bolttól –, a hulladék szétbontásáról és újrahasznosításáról. A nagyszámú vállalkozást országos szinten hat koordináló szervezet (négy kht. és két nonprofit kft.) tartja kézben. A koordináló szervezeteket az elektronikai eszközök gyártói a termékeikből keletkező hulladékok hasznosításával kapcsolatos kötelezettségeik teljesítése érdekében hozták létre, így ezek – hasznosítási díj fejében – átvállalják tőlük a hulladék szelektív gyűjtésének és feldolgozásának megoldását. Az önkormányzatok együttműködési megállapodást köthetnek a koordináló szervezetekkel is, így azok biztosítják az elektromos és elektronikai hulladék begyűjtését és kezelését. Az önkormányzatoknak másrészt a lakosság tájékozta-

tásban, környezettudatos szemléletének kialakításában lehet szerepük. Ez történhet már az iskolákban, helyi akciókkal, de akár a kettő összekapcsolásával is. Utóbbira jó példa a debreceni önkormányzat 2010. március 22. és április 2. között általános és középiskolák, valamint gyermekintézmények számára meghirdetett versenye, amelynek során 64 intézmény összesen mintegy 170 tonnányi elavult elektronikai eszközt gyűjtött össze. Az önkormányzat a Saturn Debrecen Kft. segítségével szervezte meg az akci-

ót, a körülbelül 80-100 köbméternyi termést pedig az Electro-Coord Kht. szállította el. Május 8-án Nagykovácsiban, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat „Befogadás” Nonprofit Kft. közreműködésével lesz hasonló akció. Itt azokra is gondolunk, akiknek nincs megfelelő erőforrásuk a szállításhoz. Tőlük a nap folyamán gyűjtőkocsit viszi el a berendezéseket.

Szinte minden településen rendszeresen vannak hasonló kezdeményezések, általában tavasszal és ősszel.

Árokszállási Gábor

vetítő jellegű a lakosság és a lebonyolító cégek között. Az e-hulladékot átveszik az úgynevezett E-Hulladék Zöld Pontokban is. Ezeket a zöld pontokat az egyik országos koordináló szervezet, az Electro-Coord Magyarország Kht. hozta létre úgy, hogy egyre több kereskedelmi egységet vesz fel azon partnerei sorába, akik biztosítani tudják a fogyasztói e-hulladékok térítésmentes átvételét és elhelyezését. A cég honlapján tájékoztat, hogy melyik e-hulladék átvevő Zöld Pont van a legközelebb az adott településhez (www.electrocoord.hu), így ha a településen nincs hulladékudvar, akkor ez is megoldást jelenthet, hogy megszabaduljunk e-szemetünktől.

■ Energiatakarékosság háztartási gépek cseréjével.

Energiafaló, korszerűtlen hűtő- és mosógépeket cserélhetnek energiatakarékosra a rászorulóak a Klímabarátt Háztartás Program keretében, a Zöld Beruházási Rendszer részeként. Az egymilliárd forintos keretösszegű csereakcióval a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium közel 15 ezer korszerű, energiatakarékos háztartási gép beszerzéséhez nyújt támogatást, gépenként 60-70 ezer forint értékben. A támogatásra a rászorulókat támogató szervezetek pályázhatnak.

A pályázat célja a klímavédelem és a szociálisan rászorulókat meghatározott csoportjának támogatása. A korszerű, energiahatékony, új háztartási gépek beszerzése az időskorúak, a nagycsaládosok, a fogyatékosokkal élők és a regisztrált munkanélküliek számára elérhetetlen álom, és állami támogatás, kormányzati segítség nélkül elképzelhetetlen. Ezért a csereprogram lehetőséget nyújt arra, hogy a fent említett társadalmi csoportok az energiafaló régi háztartási gépeik lecserélésével hozzájáruljanak az ország klímavédelméhez, egyúttal csökkentsék energiafogyasztásukat, költségeiket.

Kik pályázhatnak? Támogatást kaphatnak a Magyarországon 2008. január 1-je előtt bejegyzett egyéyletek és alapítványok, melyek az alapszabályukban, alapító okiratukban nevesítetten a nagycsaládosok, az időskorúak, a fogyatékosokkal élők és a regisztrált munkanélküliek érdekvédelmét, segítségét, gondozását vállalják.

A program teljes ideje alatt egy háztartás csak egy támogatásra jogosult szervezet listájában szerepelhet, és részesülhet háztartásigép-cserében. Amennyiben ezt a korlátozást a pályázó szervezet megszegi, a jogosulatlanul felhasznált támogatást vissza kell fizetnie.

Valamennyi érvényes és támogatott pályázat esetében a felhasználható támogatás mértéke, A energiahatékonysági osztályú új hűtőgépenként, új mosógépenként maximum bruttó 60 ezer forint, A+ és A++ energiahatékonysági osztályú új hűtőgépenként maximum bruttó 70 ezer forint. Az egy pályázó szervezet számára a támogatás maximális összege bruttó 10 millió forint lehet. A támogatás vissza nem térítendő támogatás.

Mivel a támogatás elsődleges célja a klímavédelem, ezért a program kiemelt hangsúlyt fektet a működőképes, régi háztartási gépek visszagyűjtésére. A környezetvédelmi cél mellett a gépcserre jelentős megtakarítást is eredményez. A korszerű háztartási gépek 20-50 százalékkal kevesebb villamos energiát fogyasztanak, mint a régebbi társaik.

A pályázatok benyújtása és elbírálása. A pályázatot benyújtani folyamatosan 2010. október 30. éjfélig, vagy a támogatási keretösszeg rendelkezésre állásának függvényében a miniszter döntéséig lehet. A pályázati felhívás, a pályázati adatlap nyomtatvány, valamint az előzetes kereskedői nyilatkozat a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium hivatalos honlapjáról (www.kvvm.hu) tölthető le.

Tudta-e?

Az ENSZ Környezetvédelmi Programjának (UNEP) jelentése szerint világszerte évi 40 millió tonna elektronikus hulladék keletkezik. A tanulmány szerint az elkövetkező 10 évben a fejlődő országokban, például Indiában robbanásszerű növekedés várható, és akár ötszörösére is növekedhet ez a mennyiség. Ehhez a kifejezetten a számukra fejlesztett olcsó eszközök (például százdolláros laptopok) is nagyban hozzájárulnak, hiszen maguk is felhasználóvá válnak.

A Környezetvédelmi Szolgáltatók és Gyártók Szövetségének adatai szerint Magyarország évi 160 ezer tonna e-hulladékot termel, becslések szerint ennek mindössze 20-30 százalékát hasznosítják újra.